

UITTREKSEL DYSLEXIEPROTOCOL 2015-2016, VESTIGING KAGERSTRAAT.

Het protocol bevat afspraken m.b.t. leerlingen met dyslexie en is onderdeel van het zorgplan.

Doelgroep

Dispenserende en compenserende maatregelen zijn van toepassing voor leerlingen met een officiële dyslexieverklaring en gelden voor alle vakken.

Hoofddoel

Onderstaande maatregelen zijn bedoeld om de problemen te verminderen die leerlingen met het leerprobleem dyslexie ondervinden.

Subdoelen

- 1 Het leerproces te optimaliseren;
- 2 Leerlingen voldoende strategieën aanbieden, zodat zij met hun eigen cognitieve mogelijkheden hun schoolloopbaan kunnen volgen en afsluiten;
- 3 Leerlingen gemotiveerd houden.

Ondersteunende maatregelen in de praktijk

In overleg met de zorgcoördinator/ RT-coördinator kunnen er compenserende en dispenserende maatregelen getroffen worden. Denk hierbij aan het gebruik van regelkaarten, het splitsen van proefwerk, het gebruik maken van software of ruimte creëren voor de leerling door dispensatie te geven voor een vak. Dit laatste is niet mogelijk in de onderbouw havo/vwo.

Compenserende en dispenserende maatregelen in de onderbouw

1. Verlenging

- De tijdsverlenging is 10 minuten extra tijd voor een toets van 45 minuten, 20 minuten bij een 90-minutentoets, 30 minuten bij een toets die langer dan 90 minuten duurt.

2. Afspraken voor de beoordeling van schriftelijk werk (zie ook bijlage 1)

- Fouten in de werkwoordspelling rekenen als regelfouten (grammaticale fout).
- Fouten in spelling en grammatica alleen rekenen als schrijfvaardigheid getoetst wordt;
- Meerdere fouten in één woord voorkomen dit als één fout rekenen;
- Een fout in de regeltoepassing (opbouwspelling) rekenen als grammaticale fout;
- Een fout in de klanktekenkoppeling als spellingsfout en niet als grammaticale fout rekenen (bv: sapjekt = subject);
- Het gebruik van laag frequente woorden in toetsen zoveel mogelijk voorkomen en niet fout rekenen.

3. ICT-ondersteuning

- De leerling meldt bij de RT-er/zorgcoördinator dat hij/zij gebruik wil maken van tekst naar spraak software (bv: Kurzweil of Sprint) of de laptop voor het uitwerken van toetsen / schriftelijk werk in de proefwerkweek.

4. Gebruik regelkaarten (zie ook bijlage 2)

- Een regelkaart is bestemd voor die leerlingen, die moeite hebben met het gebruik van grammaticale- en spellingsregels.
- De leerling maakt in overleg met de vakdocent, tenminste twee dagen voor een schriftelijke overhoring of proefwerk, de regelkaart;
- Docent zet een paraaf op de regelkaart ter goedkeuring.

5. Grootschrift

- Een leerling kan alleen gebruiken maken van vergrotingen, groter dan Arial 12, als dit vermeld is in de dyslexieverklaring;
- Omdat vanaf 2013 de examens voor alle leerlingen aangeleverd worden in Arial 12 en deze lettergrootte internationaal beschouwd wordt als werkbaar voor mensen met een leeshandicap is er afgesproken om proefwerken op Arial 12 aan te leveren, zodat leerlingen wennen aan deze lettergrootte.

6. Vrijstelling

- Dispensatie voor de tweede moderne vreemde taal is niet mogelijk voor dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste twee leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. In de praktijk betekent dit dat er voor leerlingen in de eerste twee klassen van het VMBO met dyslexie de mogelijkheid bestaat om, indien vermeld in de dyslexieverklaring, de lessen in de tweede moderne vreemde op een andere manier in te vullen; (zie bijlage 3)
- In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Spaans/Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling. (zie bijlage 3)

7. Screening in de brugklas

- In alle brugklassen worden in het begin van het schooljaar signaleringsonderzoeken afgenomen op het gebied van rekenen en taal. Op grond van de resultaten van deze onderzoeken worden leerlingen geselecteerd voor extra begeleiding.

BIJLAGEN

1. Beoordeling schriftelijk werk

Algemeen

- beoordeel alleen wat je wilt toetsen. Beoordeel bijvoorbeeld geen spelling als het om kennis gaat;
- beoordeel liever op het aantal goede items dan op het aantal foute items;
- bedenk van tevoren hoeveel punten er per opdracht gescoord kunnen worden;
- zorg ervoor dat elk onderdeel zo evenredig mogelijk meetelt in de score, zodat een leerling zijn zwakke kant kan compenseren.

Voorbeeld voor MVT:

Leesvaardigheid 5 punten

Grammatica 15 punten

Woorden 15 punten

Zinnen 10 punten

Totaal 45 punten = 10

Talen

In de foutenanalyse van dyslecten worden meestal 3 soorten fouten gehanteerd.

1. fonemische fouten: fouten op grond van **klanktekenkoppeling**/schrijven op gehoor (fout schrijven van lastige klanken/klanken naar eigen taal schrijven);
2. fouten in de **regeltoepassing** (bijvoorbeeld bij toepassing van naamvallen), **morfologie** (samenstellingen) en **syntaxis** (werkwoorden);
3. etymologische fouten: fouten in het **woordbeeld** (schrijven op gehoor in plaats van woordbeeld).

In de MVT maken leerlingen veel fouten in de klank-tekenkoppeling, daar deze verschilt van hun eigen taal (bijvoorbeeld Duits: Zehn). Daarnaast beheersen zij vaak de grammaticale regels in het Nederlands niet en kunnen zij deze dus niet toepassen in een vreemde taal (bijvoorbeeld woordbenoeming en regeltoepassing).

Berekening aantal items per toets

per in te vullen woord of vorm	1 item
per in te vullen zin/gedeelte met 2 taalproblemen erin	2 items
<i>Weging van fouten</i>	<i>Hoogfrequent woord</i>
spelling: op het gehoor gespeld, omdraaien van letters	0,5 fout
spelling: woord onherkenbaar	1 fout
deletie: (weglaten) van woord	1 fout
grammaticale fout	1 fout
taalfunctie niet of fout	2 fouten
hele zin niet of fout	tot 1 1/2 fout
maximaal aantal fouten per zin (lengte)	tot 2 fouten
bij invulmogelijkheid met 2 grammaticale of andere taalproblemen in 1 zin	maximaal 2 fouten

Herhalingsfouten

Spelfouten	1 keer rekenen
fouten in onderdelen/grammatica die niet in het hoofdstuk behandeld zijn	1 keer rekenen
fouten in onderdelen/grammatica die in het huidige hoofdstuk behandeld zijn en waarbij consequent dezelfde regelfout gemaakt wordt.	1 keer rekenen
fouten in onderdelen/grammatica die in het huidige hoofdstuk behandeld zijn en waarbij er steeds een andere fout in de regeltoepassing gemaakt wordt	elke fout 1X rekenen met een maximum van ..... (afhankelijk van puntentelling)

Het bovenstaande beoordelingsmodel is op basis van het model in 'Orthodidactiek van het Engels', door Ans van Berkel.

Opmerkingen

Boekjes voor talen, zaakvakken, exacte vakken, praktijkvakken en creatieve vakken over dit onderwerp kunnen worden geraadpleegd bij de RT'er. Deze serie van 4 boekjes horen bij de uitgave van het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs.

2. Gebruik regelkaarten en gesplitste proefwerken

- Een regelkaart is bestemd voor die leerlingen, die moeite hebben met het gebruik van grammaticale en spellingsregels.
- Leerling maakt in overleg met de vakdocent een regelkaart. Dit moet minimaal twee dagen voor de schriftelijke overhoring of proefwerk.
- Docent zet een paraaf ter goedkeuring op de regelkaart.
- Leerling gaat naar de RT-coördinator en laat de regelkaart plastificeren.
Leerling kan de regelkaart bij een schriftelijke overhoring of proefwerk gebruiken
- Leerling geeft bij het bekend maken van het proefwerk aan bij de vakdocent dat hij/zij dit gesplitst wil maken en overlegt met de docent hoe het proefwerk gesplitst wordt, zodat hij/zij weet wat hij/zij moet leren.
- Leerling maakt bij het bekend maken van het proefwerk ook een afspraak met de docent voor het tweede deel van het proefwerk.

3. Aangepaste leerstof voor Frans en Duits eerste drie leerjaren van havo en vwo

Bij dyslectische leerlingen die na 2 jaar onderwijs in de moderne vreemde taal, ook met extra hulpmiddelen* en ruim voldoende inzet, een cijfer van 4 of lager op het rapport behalen kan de school de volgende maatregelen treffen.

Tijdens de lessen Frans en/of Duits zal de leerling zijn studie van de taal beperken tot de minimale basisstof en eventuele uitbreidingsstof, verdiepingsstof etc. laten vervallen. De leerling krijgt dan ook een proefwerk dat (deels) afwijkt van wat de overige leerlingen in de les maken. Een (deel van) een toets kan ook mondeling geëxamineerd worden, dit ter beoordeling aan de docent.

Op het eindrapport zal een aantekening gemaakt worden dat het cijfer voor de betreffende taal niet rechtstreeks vergeleken kan worden met de overige leerlingen in verband met de uitzonderingsregel dyslexie.

Omdat een leerling 2 jaar lang de taal moet hebben bestudeerd kan voor het vak Frans deze regel pas ingaan in de derde klas-havo/vwo. Voor het vak Duits, dat immers pas in het tweede leerjaar start kan het aparte programma worden ingezet in het laatste kwartaal van de derde klas.

Ouders dienen een schriftelijk een gemotiveerd verzoek in bij de Teamleider van de 2e klas (voor de laatste rapportbespreking) resp. 3e klas (voor het tweede rapport). Teamleider vraagt advies aan de docenten tijdens de rapportvergadering en beslist in overleg met de mentor en de zorg-coördinator.

Hieronder wordt aangegeven hoe het bijzondere programma in 3 h/v er voor de dyslectische leerlingen voor Frans en Duits uit ziet

Duits (maart t/m juni) :

Lezen van 4 leesboekjes oplopend in moeilijkheidsgraad. Leerling legt een eigen woordenlijst aan van de voor hem/haar onbekende woorden. Hier krijgt hij/zij een schriftelijke overhoring over. Daarnaast worden de vragen/opdrachten n.a.v. de inhoud van het boekje nagekeken en ook hiervoor krijgt de leerling een cijfer. In totaal worden dat 8 cijfers die het eindrapportcijfer gaan vormen. Dit cijfer telt gewoon mee voor de overgang.

Frans: Het programma voor Frans geldt voor het hele jaar.

In overleg met de sectie is het volgende programma opgesteld:

Leerlingen met een apart programma volgen de Franse lessen met de rest van de klas.

So's: zijn vocabulaire so's en Bron G in het tekstboek (ww.) en in kleinere hoeveelheden gevraagd. Dit zijn voor de andere leerlingen diagnostische so's. Het gemiddelde telt voor 1 so cijfer.

Voor het proefwerk mogen zij als spiekkaart een tekstboek gebruiken voor de grammatica en de zinnen.

DYSLEXIE IN DE BOVENBOUW VWO.

In de bovenbouw bestaat bij zeer ernstige gevallen van dyslexie een mogelijkheid dat leerlingen dispensatie van de tweede moderne vreemde taal kunnen krijgen.

Wanneer een leerling – zelfs met meer dan voldoende inzet – naar alle waarschijnlijkheid geen cijfer hoger dan 4.5 voor de tweede moderne vreemde taal halen op het Centraal Examen kan hij een verzoek indienen tot vrijstelling van deze taal (Frans, Duits, Spaans).

De leerling dient voor de overige vakken aantoonbaar vwo-capaciteiten te hebben.

Dit verzoek moet worden ingediend voor 1 maart van het jaar waarin de leerling in 3 atheneum zit.

Het formulier dat daarvoor gebruikt wordt kan worden gevraagd aan de decaan voor het vwo en is ook van de site te downloaden.

De beoordeling van het verzoek gebeurt door de teamleider van de bovenbouw vwo, de decaan en een vertegenwoordiger van het zorgcoördinaat. Zij winnen informatie in bij mentoren en docenten die de leerling in de derde klas lesgeven.

De leerling dient in plaats van de tweede moderne vreemde taal een ander vak te kiezen met een vergelijkbare studielast, dat past in de keuzemogelijkheden die de school biedt.

---

*. Onder hulpmiddelen worden verstaan: gebruik maken van tijdsverlenging (10 minuten bij een 45-minutentoets, 20 minuten bij een 90-minutentoets), het gebruik van een door de docent Fa/Du geaccordeerde regelkaart, correctie van het werk conform de richtlijnen Dyslexie etc.